

اهمیت توجه به لجستیک نهاده‌های دامی

نادر غفاری نسب، پژوهشگر موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی

جهان اقتصاد

صنعت دام و طیور بعنوان یکی از مهمترین زیربخشهای اقتصادی کشور حدود ۳۱ درصد از ارزش افزوده بخش کشاورزی و حدود ۴/۵ درصد از تولید ناخالص داخلی را به خود اختصاص داده است. فراورده‌های این صنعت که عمدتاً شیر، گوشت قرمز، گوشت مرغ و تخم مرغ می‌باشند، نقش مهمی را در سبد غذایی خانوارهای کشور ایفا می‌کنند. بدیهی است که تولید و توزیع این فراورده‌ها به شکل مطلوب در سطح کشور نیازمند تامین مواد و نهاده‌های مورد نیاز جهت پرورش دام و طیور برای واحدهای دامداری و مرغداری می‌باشد. از جمله مهمترین نهاده‌ها برای پرورش دام و طیور غلاتی مانند جو و ذرت و همچنین کنجاله برخی دانه‌های روغنی مانند سویا می‌باشد. این نهاده‌ها عمدتاً از سایر کشورهای دنیا مانند برزیل، آرژانتین، اکراین، هند، استرالیا و ... از طریق واردات بدست واحدهای فعال در صنعت دام و طیور کشور می‌رسند.

با توجه به فعل و انفعالات بازار جهانی، افزایش تقاضا برای فراورده‌های دام و طیور به دلیل افزایش جمعیت و کاهش تولیدات جهانی نهاده‌های دامی به دلیل بروز خشکسالی‌ها در بیشتر مناطق جهان موجب افزایش بی‌سابقه قیمت این نهاده‌ها شده است. این امر دو صنعت مهم و راهبردی دامپروری و پرورش طیور در کشور را با چالش‌ها، آسیب‌ها و تهدیدات جدی مواجه ساخته و دامداران و مرغداران بعنوان تولیدکنندگان این زیربخش مهم اقتصادی جامعه با کمبودهای فراوان مواد اولیه مواجه شده‌اند. این روند باعث بروز آسیب‌های اقتصادی و اجتماعی در دو سوی محور تولیدکننده-مصرف‌کننده و در نهایت افزایش قیمت‌ها و نارضایتی عمومی در سطح جامعه شده است.

بیش از ۹۰ درصد نهاده‌های دامی مورد نیاز کشور از طریق بندر امام خمینی (ره) در جنوب استان خوزستان وارد کشور شده و با استفاده از کامیون‌ها در سراسر کشور توزیع می‌گردد. نیاز استانهای کشور با توجه به جمعیت آنها و همچنین تعداد و ظرفیت دامداری‌ها و مرغداری‌های موجود در آنها به این نهاده‌های دامی متفاوت می‌باشد. توزیع روان و بی‌وقفه این نهاده‌های دامی که عمدتاً شامل ذرت، جو و کنجاله سویا می‌باشند از اهمیت بالایی برخوردار می‌باشد. با توجه به اینکه عدم تامین

بموقع این نهادهای دامی باعث کاهش در میزان تولید فراورده‌های دام و طیور شده و این امر نیز به نوبه خود باعث افزایش قیمت این فراورده‌ها می‌گردد، طراحی یک سیستم لجستیک کارا و پایدار برای توزیع این فراورده‌ها در کشور از اهمیت فوق العاده‌ای برخوردار می‌باشد.

فعالیت‌های لجستیک به طور عمده در ارتباط با برنامه‌ریزی و کنترل جریان مواد و اطلاعات مرتبط در سازمان‌ها اعم از بخش خصوصی و یا دولتی هستند. انجمن متخصصان مدیریت زنجیره تامین¹، لجستیک را "فرایند برنامه‌ریزی، اجرا و کنترل مؤثر و کارای جریان مستقیم و معکوس کالا و خدمات و اطلاعات مربوطه از محل مبدا تا محل مصرف با هدف انطباق با نیازمندی‌های مشتری" تعریف می‌کند. به این ترتیب، هدف لجستیک تامین مواد مشخص و معین در زمان و مکان درست همراه با بهینه‌کردن یک یا چندین معیار عملکرد (مانند کمینه‌کردن هزینه‌های عملیاتی کل) با توجه به مجموعه‌ای از محدودیت‌ها (مانند محدودیت بودجه و سطح نیروی انسانی) است.

با توجه به اهمیت فراورده‌های حاصل از صنایع دام و طیور (شیر و محصولات لبنی، گوشت قرمز، گوشت مرغ و تخم مرغ) در تامین نیاز غذایی خانوارها در کشور، عرضه بدون وقفه این فراورده‌ها و همچنین جلوگیری از افزایش قیمت آنها جزو وظایف خطیر دولت بشمار می‌آید. بدین ترتیب باید با مطالعه دقیق و عارضه‌یابی سیستم تامین و توزیع نهادهای دامی در کشور، راه حل مناسبی را برای تامین مستمر و بی‌وقفه این نهاده‌ها به مقدار کافی، در زمان مناسب و در مکان مناسب اتخاذ گردد. در این راستا می‌توان موارد زیر را بعنوان راهکارهایی جهت داشتن یک سیستم لجستیکی کارا در زمینه تامین این نهاده‌ها پیشنهاد کرد:

الف) از ظرفیت‌های خالی موجود برای تخلیه و بارگیری، ذخیره‌سازی و حمل‌ونقل نهاده‌ها حداکثر بهره‌برداری را کرد؛ در این راستا باید از ظرفیت خالی تجهیزات جابجایی نهاده‌های دامی در بنادر، ظرفیت‌های بلااستفاده ذخیره‌سازی غلات مانند سیلوهای موجود در سطح کشور و همچنین زیرساخت‌های حمل‌ونقل جاده‌ای و علی‌الخصوص ریلی به نحو احسن استفاده بعمل آید.

ب) طراحی شبکه لجستیکی مناسب جهت ایجاد ظرفیت‌های جدید برای ذخیره‌سازی و حمل غلات و نهاده‌های دامی با استفاده از تکنیک‌های علمی و مهندسی صورت گیرد. مکانیابی مراکز

¹ Council of Supply Chain Management Professionals (<http://www.cscmp.org>)

ذخیره‌سازی این کالاها در نقاط مختلف کشور و تخصیص نقاط مصرف به این مراکز ذخیره‌سازی و همچنین اتخاذ سیاست‌های مناسب برای مدیریت موجودی‌ها (با توجه به فسادپذیر بودن کالاها) و تعیین نوع حمل از مباحثی هستند که باید مدنظر قرار گیرند تا جریان پایدار این نهاده‌ها در اقصی نقاط کشور تضمین شده و شاهد بروز بحران در تامین غلات و نهاده‌های دامی و به تبع آن افزایش قیمت فراورده‌های دام و طیور (گوشت مرغ، تخم مرغ، گوشت قرمز، شیر و سایر محصولات لبنی) نباشیم.